

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

2 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Grela

SSN Krzysztof Grzesiowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 2 grudnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej S.M. i C.M.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 14 listopada 2023 r., I ACa 2503/22,

w sprawie z powództwa S.M. i C.M.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

**1. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1 (pierwszym)
w części uwzględniającej zarzut zatrzymania i oddalającej
powództwo co do odsetek od kwoty 118.972,10 zł (sto osiemnaście
tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt dwa złote dziesięć groszy) i
oddala apelację pozwanego co do tych odsetek;**

**2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz S.M. i C.M.
kwotę 3.700 zł (trzy tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego – wraz z odsetkami w
wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia**

następnego po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu odpisu wyroku do dnia zapłaty.

Jacek Grela

Tomasz Szanciło

Krzysztof Grzesiowski

[P.L.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 31 października 2022 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od pozwanego Bank S.A. w W. na rzecz powodów S.M. i C.M. łącznie kwotę 118 972,10 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot: 38 872,10 zł od 12 maja 2020 r. do dnia zapłaty i 80 100 zł od 29 maja 2020 r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II) i rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt III i IV).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powodowie wnioskowali o kredyt w wysokości 80 100 zł, wskazując jako walutę kredytu złoty polski. Po złożeniu wniosku pracownik banku poinformował ich, że najkorzystniejszy finansowo będzie kredyt we franku szwajcarskim (CHF). W związku z tym powodowie wycofali wcześniejszy wniosek kredytowy i złożyli kolejny o kredyt indeksowany do CHF, w którym zaznaczyli, że chcą spłacać kredyt w złotychkach. Nie mieli możliwości negocjowania treści umowy i została im ona przedstawiona jako dokument gotowy do podpisu.

W dniu 6 maja 2011 r. powodowie zawarli z Bank1 S.A. w W. (aktualnie: Bank S.A. w W.) umowę kredytu hipotecznego dla osób fizycznych „[...]” na finansowanie prac remontowych prowadzonych w budynku mieszkalnym w kwocie 80 100 zł, waloryzowanego do CHF. Od lipca 2011 r. do listopada 2019 r. wpłacili tytułem umowy łącznie kwotę 118 972,10 zł. Pismem z 21 listopada 2019 r. powodowie, powołując się na nieważność umowy, wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 38 872,10 zł, stanowiącej różnicę pomiędzy kwotami: 80 100 zł, oddaną im do dyspozycji, a 118 972,10 zł, stanowiącą sumę wpłaconych należności.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne. Sąd ten wyjaśnił, że umowa łącząca strony zawiera klauzule abuzywne, co skutkuje jej nieważnością, gdyż nie ma podstaw do zastąpienia tych postanowień umowy innymi przepisami o charakterze ogólnym.

Wyrokiem z 14 listopada 2023 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zmienił powyższy wyrok Sądu Okręgowego w punkcie I w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 118 972,10 zł, z tym zastrzeżeniem, że obowiązek zapłaty tej kwoty wstrzymał do chwili zaofiarowania przez powodów zwrotu pozwanemu kwoty 80 100,02 zł albo do zabezpieczenia zwrotu tej kwoty, oddalając powództwo w zakresie odsetek od kwoty zasądzonej w punkcie I wyroku (pkt 1), oddalił apelację pozwanego w pozostałym zakresie (pkt 2) i rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 3).

Według Sądu Apelacyjnego zasługiwał na uwzględnienie podniesiony przez pozwanego zarzut zatrzymania, co skutkowało także zmianą rozstrzygnięcia odnośnie do należnych powodom odsetek.

Od powyższego wyroku Sądu drugiej instancji skargę kasacyjną wnieśli powodowie, zaskarżając go w zakresie punktu 1 w części, w której Sąd ten uzależnił zapłatę na ich rzecz kwoty 118 972,10 zł od zaoferowania przez nich na rzecz banku kwoty 80 100,02 zł i oddalił powództwo co do odsetek za opóźnienie.

Powodowie podnieśli naruszenie:

1/ przepisów postępowania, tj. art. 378 w zw. z art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez zaniechanie właściwego rozpoznania zarzutu przedawnienia roszczeń banku podniesionego w trakcie rozprawy apelacyjnej, co skutkowało uwzględnieniem zarzutu zatrzymania i oddaleniem roszczenia powodów o odsetki należne od wezwania do zapłaty;

2/ prawa materialnego:

a) art. 496 w zw. z art. 497 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) przez ich niewłaściwe zastosowanie

wyrażające się uzależnieniem zwrotu kwoty 118 972,10 zł od zaoferowania przez powodów zwrotu na rzecz banku kwoty 80 100,02 zł bądź zabezpieczenia tego zwrotu, podczas gdy nie ma podstaw do uznania, że umowa kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem CHF jest umową wzajemną;

b) art. 118 w zw. z art. 120 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażające się uznaniem, że przedawnienie roszczenia banku z tytułu nieważnej umowy rozpoczyna bieg później (od ustalenia trwałej bezskuteczności umowy) niż roszczenia restytucyjnego konsumentów, w sytuacji gdy powodowie zakwestionowali ważność umowy w 2019 r., zaś pozwany bank zgłosił zarzut zatrzymania w lutym 2023 r., co skutkowało zastosowaniem zarzutu zatrzymania;

3/ art. 455 w zw. z art. z art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez ich niewłaściwe zastosowanie skutkujące oddaleniem żądania o zapłatę odsetek liczonych od dnia wezwania do zapłaty;

4/ art. 496 w zw. z art. 497 k.c. w zw. z art. 176 Konstytucji RP przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na uwzględnieniu zarzutu zatrzymania w toku postępowania apelacyjnego, wyrażonego w innym piśmie niż apelacja, co pozbawiło powodów możliwości zweryfikowania zasadności zastosowania prawa zatrzymania przez niezależny sąd.

Powołując się na powyższe zarzuty, powodowie wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy, jak również o zasądzenie od pozwanego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powodów kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty zaprezentowane w skardze kasacyjnej dotyczyły dwóch kwestii: uwzględnienia przez Sąd drugiej instancji zarzutu zatrzymania zgłoszonego przez pozwanego i należności odsetkowych. Ponieważ skargi kasacyjnej nie wniósł pozwany, poza zakresem rozważań pozostawały zagadnienia związane

z nieważnością umowy kredytu łączącej strony niniejszego postępowania. To samo dotyczy zmiany rozstrzygnięcia co do sposobu zasądzenia na rzecz powodów kwoty 118 972,10 zł, gdyż Sąd Apelacyjny zasądził tę kwotę „solidarnie”, podczas gdy Sąd Okręgowy – „łącznie”. W świetle art. 369 k.c. nie było podstaw do zastosowania instytucji solidarności, jednak Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Jeżeli chodzi o prawo zatrzymania, to możliwość uwzględnienia tego prawa stanowiła przedmiot analizy Sądu Najwyższego w sprawie II CSKP 243/24, skutkiem czego było postanowienie z 17 marca 2023 r., którym przekazano powiększonemu składowi tego Sądu zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości: „Czy stronie przysługuje prawo zatrzymania (art. 496 w zw. z art. 497 k.c.), jeżeli podlegające zwrotowi świadczenia wzajemne obu stron umowy mają charakter pieniężny?”. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23 (OSNC 2025, nr 3, poz. 25), przesądzono, że prawo zatrzymania (art. 496 k.c.) nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony.

Podzielając argumentację zawartą w powyższej uchwale, należy dodać, że analogiczne stanowisko wyrażono w orzecznictwie unijnym. W wyroku z 14 grudnia 2023 r. (C-28/22, Syndyk masy upadłości Getin Noble Bank S.A.) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyraźnie wskazał, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą, w sytuacji gdy umowa kredytu hipotecznego zawarta przez przedsiębiorcę z konsumentem nie może już pozostać wiążąca po usunięciu nieuczciwych warunków zawartych w tej umowie, przedsiębiorca ten może powołać się na prawo zatrzymania umożliwiające mu uzależnienie zwrotu świadczeń otrzymanych od tego konsumenta od przedstawienia przez niego oferty zwrotu świadczeń, które sam otrzymał od tego przedsiębiorcy, lub gwarancji zwrotu tych ostatnich świadczeń, jeżeli wykonanie przez tego samego przedsiębiorcę tego prawa zatrzymania powoduje utratę przez rzeczowego konsumenta prawa do uzyskania odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na danego przedsiębiorcę

do wykonania zobowiązania umownego po tym, jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu świadczeń zapłaconych jemu w wykonaniu tej umowy.

Podobnie w postanowieniu z 8 maja 2024 r. (C-424/22, Santander Bank Polska S.A.) Trybunał ten przyjął, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w kontekście stwierdzenia nieważności zawartej przez instytucję bankową z konsumentem umowy kredytu hipotecznego z uwagi na nieuczciwy charakter niektórych warunków tej umowy powołanie się przez tę instytucję na prawo zatrzymania prowadzi do uzależnienia przysługującej konsumentowi możliwości uzyskania przez niego zapłaty kwot, które zasądzono od wspomnianej instytucji ze względu na skutki restytucyjne wynikające ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru tych warunków, od równoczesnego zaofiarowania przez rzeczonoego konsumenta zwrotu albo zabezpieczenia zwrotu całości świadczenia otrzymanego od tej samej instytucji przez konsumenta na podstawie wspomnianej umowy, niezależnie od spłat dokonanych już w wykonaniu tej umowy.

Bezprzedmiotowe były zatem rozważania dotyczące kwestii przedawnienia roszczenia banku objętego zarzutem zatrzymania. Jedynie na marginesie należy wskazać, że w powołanym wyroku z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił, iż art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w następstwie uznania za nieważną umowy kredytu hipotecznego zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem z uwagi na zawarte w tej umowie nieuczciwe warunki termin przedawnienia roszczeń tego przedsiębiorcy wynikających z nieważności rzeczonoj umowy rozpoczyna bieg dopiero od dnia, w którym staje się ona trwale bezskuteczna, podczas gdy termin przedawnienia roszczeń tego konsumenta wynikających z nieważności tej umowy rozpoczyna bieg w chwili, w której dowiedział się on lub powinien dowiedzieć się o nieuczciwym charakterze warunku powodującego tę nieważność.

Natomiast w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118), przyjęto, że jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień,

bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.

Problematyka należności odsetkowej również doczekała się analizy Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Jak wyjaśniono w wyroku z 15 czerwca 2023 r. (C-520/21, Bank M.), art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą konsument ma prawo żądać od instytucji kredytowej rekompensaty wykraczającej poza zwrot miesięcznych rat i kosztów zapłaconych z tytułu wykonania tej umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty, pod warunkiem poszanowania celów dyrektywy 93/13 i zasady proporcjonalności.

Trzeba wskazać także na powołany wyżej wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, w którym jednoznacznie wykluczono utratę przez konsumenta prawa do uzyskania odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu określonego w wezwaniu do zapłaty. Trybunał zwrócił również uwagę, że z powodu braku wykładni przyjętej przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56), konsumentowi należne byłyby odsetki za opóźnienie od upływu terminu wyznaczonego przedsiębiorcy na wykonanie zobowiązania, po otrzymaniu przez niego stosownego wniosku konsumenta, do chwili podniesienia zarzutu zatrzymania. Z tej uchwały wynika, że przedsiębiorca nie znajduje się w sytuacji opóźnienia w wykonaniu, zanim umowa kredytu hipotecznego nie stanie się trwale bezskuteczna, a więc konsument traci prawo do części lub całości odsetek za opóźnienie, co dodatkowo pogarsza jego sytuację prawną i finansową. Skuteczność ochrony przyznanej konsumentom przez dyrektywę 93/13 byłaby jednak zagrożona, gdyby konsumenci ci, powołując się na prawa, które wywodzą z tej dyrektywy, byli narażeni na ryzyko nieotrzymania odsetek za opóźnienie od kwot, które powinny im zostać zwrócone ze względu na nieważność takiej umowy od momentu upływu terminu nałożonego na przedsiębiorcę do wykonania świadczenia, po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tych kwot.

W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, Sąd Najwyższy uznał, że stanowisko przyjęte w uchwale z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, wymaga korekty. Przyjął, że oświadczenie w przedmiocie braku woli związania niedozwolonym postanowieniem nie wymaga żadnej formy szczególnej, a konsument może wyrazić wolę przez każde zachowanie, które ujawnia ją w sposób dostateczny (art. 60 k.c.). W praktyce wola konsumenta co do tego, że nie chce być związany postanowieniem niedozwolonym, jest wyrażana przede wszystkim w sposób dorozumiany w okolicznościach, w których konsument dąży do realizacji swoich uprawnień wynikających z abuzywności klauzuli i – ewentualnie – z nieważności umowy, jeżeli nieważność taka jest skutkiem abuzywności klauzuli. Może to nastąpić np. przez wystosowanie do banku wezwania do zwrotu kwot uiszczonych tytułem spłaty rat kredytu, ale także w każdy inny sposób, z którego będzie wynikała wola konsumenta powołania się na niedozwolony charakter postanowień. Jednoznaczna intencja realizacji uprawnień wynikających z abuzywności klauzuli objawia zarazem brak woli potwierdzenia jej obowiązywania. Oświadczenie konsumenta spełniające powyższe wymogi wystarczy do postawienia przysługującego mu roszczenia restytucyjnego w stan wymagalności – jako roszczenia o charakterze bezterminowym – na podstawie art. 455 k.c.

Data wymagalności roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy, a więc i rozpoczęcia biegu odsetek (art. 481 § 1 k.c.), nie może być uzależniona od złożenia w trybie procesowym, tj. w toku postępowania sądowego, oświadczenia o objęciu lub nieobjęciu go kwestionowaną klauzulą abuzywną. Niezłożenie przez konsumenta oświadczenia lub złożenie go w późniejszym terminie nie powinno przekładać się na wymagalność roszczenia odsetkowego. Wezwanie wierzyciela do spełnienia przez dłużnika świadczenia wynikającego ze zobowiązania bezterminowego przekształca je w zobowiązanie terminowe. W razie wezwania dłużnik powinien spełnić świadczenie niezwłocznie. Nie oznacza to, że jego obowiązek podlega realizacji natychmiast, lecz spełnienie powinno być dokonane bez zbędnej zwłoki przy uwzględnieniu charakteru roszczenia (zob. np. wyroki SN z 5 czerwca 2024 r., II CSKP 35/24, i z 22 stycznia 2025 r., II CSKP 2050/22). Data wymagalności roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy, a więc i data rozpoczęcia biegu

odsetek, nie może być uzależniona także od prawa zatrzymania, na które powołuje się przedsiębiorca.

Mając powyższe na względzie, ponieważ skarga kasacyjna powodów była uzasadniona, a zaistniały przesłanki określone w art. 398¹⁶ zd. 1 k.p.c., Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i orzekł co do istoty sprawy, rozstrzygając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1964 ze zm.).

Jacek Grela

Tomasz Szanciło

Krzysztof Grzesiowski

[P.L.]

[SOP]